

Adalet, Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi Ahiler

Haşim Şahin

İstanbul, Erdem Yayınları, 2021, 112 sayfa, ISBN 978-605-279-188-2.

Hüseyin ŞİPKA*

Haşim Şahin, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde Tarih Bölümünü bitirmiştir. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde “Osmanlı Devleti’nin Kuruluş Devrinde Dini Zümreler 1299-1402” isimli teziyle doktorasını tamamlayan Haşim Şahin, 2012 yılında doçent, 2018 yılında ise profesör unvanını kazanmıştır.

Adalet, Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi Ahiler kitabı, ön söz ve giriş haricinde sekiz bölümden oluşmaktadır. Kitabın ön sözünde kısaca Ahiliğin tanımı yapılmış, eserin Ahiliğe karşı artan ilgiye binaen Ahiliğin yanlışsız bir şekilde bilinip kavranmasına ve bu teşkilatın ortaya koyduğu ahlakın yaşadığımız devirde uygulanmasına katkı sağlamak amacıyla yazıldığı açıklanmıştır. Yine ön sözde kitabın içeriğinin Ahiliğin kısa tarihçesi, teşkilat yapısı ve ana hatlarıyla Ahiliğin erdemleri olduğu aktarılmıştır.

Kitabın giriş kısmında tarihsel ve etimolojik olarak Ahiliğin kökeni, teşkilatın özü ve temeli irdelenmiş; Ahiliğin Arap, İran ve Türk toplumunun İslamiyet öncesi dönemine kadar dayandığı ve bununla birlikte İslam’a giren bu toplumlarla bahsi geçen kurumu İslamiyet’in şekillendirdiği belirtilmiştir.

“Fütüvvet Teşkilatı” adlı ilk bölümde Ahiliğin ortaya çıkışından kısa bir süre önce Abbasilerde ortaya çıkmış olan ve Ahiliğin de hareket noktası olarak nitelendirilebilecek fütüvvet teşkilatı anlatılmıştır.

* Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, İstanbul, huseyinsipka@hotmail.com

Abbasi halifesi Nasır Lidinillah'ın fütüvvet teşkilatını kurmasından ve teşkilatın kökünün âdetâ tasavvufî bir silsile gibi Hz. Ali'ye ve ondan da Hz. Muhammed'e bağlanması gibi dinî temellerinden bahsedilmesinin yanı sıra halifenin, Selçuklu sultanı İzzeddin Keykavus'a fütüvvet şalvarı giydirmesiyle Türklerin fütüvvet teşkilatına dâhil olmasından ve fütüvvet teşkilatının Anadolu'ya gelmesinden bahsedilmiştir.

“Ahi Evran ve Ahi Teşkilatının Kurulması” adlı bölümde Moğol istilasıyla harap olan İran, Azerbaycan ve Türkistan'ın farklı şehirlerinden, içlerinde Ahi Evran'ın da bulunduğu, esnaf ve zanaatkâr meslek erbabının Anadolu'ya göçü ve burada Ahi Evran önderliğinde teşkilatlanması anlatılmıştır. Bunun yanında Bacıyan-ı Rum teşkilatından bahsedilmiş, ayrıca Ahi Evran ile Selçuklu sultanlarının çalkantılı ilişkileri ele alınmıştır.

Kitabın “Selçuklular, Beylikler, İbn Battuta ve Ahiler” ismi verilen bölümünde Ahilerin devletle ve hâkimiyeti altında buldukları beylerle münasebetleri ile Ahilerin genel yapıları hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca İbn Battuta'nın yaptığı Anadolu seyahatinde kendisini misafir eden Ahiler ile alakalı gözlemleri kendisinin aktardığı birkaç hikâyeye üzerinden anlatılmış, Ahilerin misafirperverliğine dikkat çekilmiştir.

“Osmanlı ve Ahiler” adı verilmiş bölümde ise Osmanlı Beyliği sınırları içerisinde bulunan Ahi önderlerinden, bunların Osmanlı'nın beylikten devlete geçiş sürecindeki katkılarından ve Osmanlı'nın manevî kurucusu Şeyh Edebali'nin Ahiler ile olan bağından bahsedilmiştir. Ahilerin Osmanlı'daki itibarı ve önemi, fetihlere iştirakleri, padişahlar tarafından Ahilere vakfedilen yerler ile Ahi tekkelerinin nerelere kadar yayıldığı ve Fatih Sultan Mehmet döneminde birçok tekke vakfının devlete nakledilmesi ile Ahilerin geçirdikleri değişim ve dönüşüm yine bu bölümde aktarılan bilgilerdendir.

“Toplum Hayatında Ahiler” bölümünde genellikle İbn Battuta'nın seyahatnamesindeki hatıraları üzerinden Ahi zaviyelerindeki gündelik hayattan, Ahilerin giyim kuşam ve görünüşlerinden bahsedilmiştir. Bu bölümde ayrıca Ahilerin savaş durumlarında üstlendikleri roller kısaca anlatılmış, savaşlardan sonra fethedilen bölgelere Ahilerin iskân edilmesi ve iskân edildikleri yerlerde yaptıkları hizmetler anlatılmıştır. Ahilerden kalan mahalle, köy ve kasaba isimleri de bu bölümde bahsedilen bir diğer konudur.

“Ahiliğin Teşkilat Yapısı” adlı bölümde pir kültüründen, Ahiliğin yönetim yapısı ve hiyerarşisinden bahsedilmiş, Ahi Evran'ın ve Kırşehir'deki tekkесinin en yüksek rütbede olduğu ve devletin bu tekke üzerinden Ahileri kontrol ettiği açıklanmıştır. Bunun yanı sıra bu bölümde Ahilerin sorumlulukları, teşkilatın görevleri, ayrıca Ahilerin çıraklık, kalfalık ve ustalık gibi süreçlerden nasıl geçtiği ve bu geçişlerde nasıl törenler yapıldığı hakkında bilgiler verilmiştir. Ahiliğin inkırazı ve bunun sebeplerinden de bu bölümde kısaca bahsedilmiştir.

“Ahiliğin Erdemleri” adlı bölümde, öncelikle Ahilikte ortaya konan ve uygulanan ahlak ile erdemin Kur'an ve Hz. Peygamber'in sünnetine dayanan inanç temellerinden, ayrıca dönemin önemli tasavvufî usullerini temsil eden meşayihden ve dervişandan edindikleri terbiyeden bahsedilmiştir.

Fütüvvetnamelerden hareketle Ahilerin uymakla yükümlü olduğu emirler ve temel umdeler sıralanmış, yine fütüvvetnamelerden alıntılarla teşkilata alınmayacak kişiler anlatılmıştır. Bu bölümün ardından kitabın sonuç bölümünde ise kitapta verilen bilgiler özet hâlinde okuyucuya aktarılmıştır.

Kısa bir değerlendirme yapacak olursak; *Adalet, Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi Ahiler* adlı kitabın “Selçuklular, Beylikler, İbn Battuta ve Ahiler” isimli bölümünde Beylikler döneminde Anadolu’daki Ahilerle alakalı en önemli bilgilerin İbn Battuta’dan alındığı bilgisi verilmiş ve kitabın farklı yerlerinde İbn Battuta’dan bazı bilgiler aktarılmıştır. Kanaatimizce bu kısımlar kitabın en keyifli kısımları olmakla birlikte aynı dönemin başka seyyah, müverrih veya vakanüvislerinden de yararlanıldığı kitabın kaynak bölümünden anlaşılıyor ancak adı zikredilen gruplardan da doğrudan alıntılar yapılsa idi kitap daha da zenginleşecek ve farklı gözlerle ve değişik açılardan Ahilere bakma fırsatımız olacaktı. Ayrıca Anadolu’da Ahiliğin yayılmasında en büyük rolü olan, Ahilerce *Şeyhü’ş-şüyuh* olarak sıfatlandırılan ve yine Ahilerce pir kabul edilen Ahi Evran’ın kitapta daha fazla yer almayı hak ettiği kanısındayız. Bunun yanında Moğollara karşı büyük mücadeleler veren, örneğin Köseadağ Savaşı’nda Sivas ve Tokat’ı ele geçiren Moğollara karşı Kayseri’yi savunan Ahilerin bu savaşçı ve cengâver yönlerinden daha fazla bahsedilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Son olarak kitabın, Ahiler ile ilgilenecek okuyucuya giriş metni olarak yardımcı olabilecek kısa ve öz biçimde kaleme alınmış bir eser olduğu söylenebilir. Küçük hacimli olarak nitelendirilebilecek bir kitap olmasına rağmen yaklaşık on beş tane birinci el kaynaktan faydalanılması okuyucu nazarında kitabın değerini arttıracak bir husustur.